

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**Реалізація кредитної політики комерційного банку в сучасних
умовах**

Кваліфікаційна робота (проєкт)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 431 групи
Спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа та страхування
Освітньо-професійної програми Фінанси,
банківська справа та страхування
Храпай Едуард Миколайович

Керівник професор, доктор економічних
наук Мохненко Андрій Сергійович
(наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)
Рецензент завідувачка сектору роздрібного
бізнесу Херсонського обласного управління
АТ «Ощадбанк» Кулянкова Діана
Володимирівна
(посада, П.І.Б.)

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади реалізація кредитної політики комерційного банку	4
1.1. Економічна сутність та роль кредитування	4
1.2. Формування кредитного портфелю комерційного банку ...	6
РОЗДІЛ 2. Аналіз та шляхи оптимізації кредитної політики комерційного банку	14
2.1. Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля банку	14
2.2. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфеля	16
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27

ВСТУП

Актуальність теми. Кредитна політика комерційного банку в сучасних умовах – це частина філософії банківського бізнесу, яка обґрунтовує внутрішню банківську процедуру надання кредиту, моніторинг за кредитним портфелем, документообіг, управління кредитними ризиками, роботу з проблемними кредитами.

Мета дослідження полягає в розробці теоретичних рекомендацій щодо оптимізації кредитної політики комерційного банку.

Для досягнення поставленої мети сформулювало і розв'язано такі основні завдання:

- визначити економічну сутність кредиту та його роль в сучасній банківській діяльності;
- обґрунтувати сутність формування кредитного портфеля комерційного банку;
- провести аналіз структури та динаміки кредитного портфеля комерційного банку в сучасних умовах;
- обґрунтувати шляхи оптимізації кредитної політики комерційного банку.

Об'єктом дослідження є процеси реалізації кредитної політики банку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи пошуку рекомендацій щодо оптимізації кредитної політики комерційного банку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Економічна сутність та роль кредитування

Провідне місце в банківській діяльності належить кредитуванню.

"Найбільшу частину доходів банківські установи одержують від здійснення кредитних операцій. Кредит є економічною категорією, загальною для товарно-грошових відносин, одним з найвагоміших стимулів розвитку виробництва. За допомогою кредиту здійснюється прискорення процесу обігу капіталу на різних економічних рівнях, підвищується рентабельність виробництва і прибутковість капіталу. Банківськими установами кредити надаються на різний термін, різних видів та форм, спрямовуються у різні галузі та сфери діяльності" [5, С. 25].

Значний внесок у дослідження організації сучасної кредитної політики та процесів банківського кредитування в країні зробили такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як; М.Антонов, О.Антипов, А.Ачкасов, Є.Валравен, Е.Долан, А.Куліков, К.Кемпбелл, К.Льюїс, О.Лаврушин, М.Пестель, Г.Панова, П.Роуз, М.Алексєнко, Ф.Бутинц, В.Глуценко, О.Дзюблюк, Л.Клюско, О.Колодізева, В.Корнеєва, Н.Костіна, М.Крупка, О.Кириченко, Б.Луціва, В.Міщенко, А.Мороз, С.Науменкова, П.Нікіфорова, М.Савлук, І.Сала, С.Циганова, П.Чуба, Н.Шульга.

Однак, недостатньо уваги приділено адаптації сучасної кредитної політики банків до мінливих кризових умов економічного простору країни. Тому питання створення ефективного механізму реалізації та формування кредитної політики комерційного банку потребують подальших наукових розробок і досліджень.

"В.Кузьмін відзначає, що кредит – це суспільні відносини з акумуляції грошових коштів і надання їх в розпорядження господарюючим суб'єктам на умовах повернення і платності, які передбачені, організовані і врегульовані нормами права" [3, С. 19].

"Я.Чайковський розглядає кредит як – певний вид економічних відносин, котрі формуються в суспільстві, і обґрунтовує наступні принципи кредитування на умовах: зворотності, строковості, цільового кредитування, забезпеченості, платності, та диференційованого підходу" [4, С. 33].

"Б.Луців під кредитом розуміє економічні відносини між суб'єктами ринку стосовно перерозподілу вартості на принципах зворотності, строковості та платності" [5, С. 28].

"Н.Захараш визначає кредит як суспільні відносини, що виникають між економічними суб'єктами у зв'язку з передачею один одному в тимчасове користування вільних коштів на засадах зворотності, платності та добровільності" [4, С. 61].

"П.Саблук вважає, що кредит – це економічні відносини між юридичними та фізичними особами і державами з приводу перерозподілу вартості на засадах повернення і, як правило, з виплатою відсотка" [7, С. 44].

Залежно від різних критеріїв комерційний кредит можна класифікувати таким чином:

- *суб'єктного складу кредитних відносин:*
- державний;
- банківський;
- міжнародний;
- комерційний;
- особистий.
- *економіки, в яку спрямується позичена вартість:*
- споживчий.

- виробничий;
- *строків, на який надається кредит:*
 - довгострокові (понад 5 років).
 - середньострокові (до 5 років);
 - короткострокові (до 1 року);
- *галузевого спрямування кредитув:*
 - будівництво;
 - сільське господарство;
 - торгівлю;
 - промисловість;
 - інші напрямки
- *організаційно-правових ознак та умов надання позичок:*
 - прямий і опосередкований;
 - забезпечений і незабезпечений;
 - строковий і прострочений;
 - платний, безоплатний.
 - пролонгований;
 - реальний, сумнівний, безнадійний;
- *цільового призначення:*
 - пов'язані з виникненням тимчасових розривів у платежах.
 - на створення запасів готової продукції;
 - на формування виробничих запасів;

1.2. Формування кредитного портфелю комерційного банку

Важливість кредиту полягає в тому, що він забезпечує безперервність кругообігу капіталу і обслуговує процес збуту товарів, що є вирішальним у період ринкових відносин. Сума всіх позик, виданих банком для отримання доходу, становить кредитний портфель банку. "Кредитний портфель - це сума всіх позик, наданих банком для

отримання прибутку". У зв'язку з цим, оскільки мета комерційних банків створювати кредитні портфелі, визначення кредитних портфелів є ширшим.

"Кредитний портфель" - це група позик, класифікованих відповідно до критеріїв, пов'язаних з різними факторами ризику або методами захисту для них.

Наведене пояснення кредитного портфеля не пояснює основної мети кредитного портфеля, але розширює його концепцію з урахуванням факторів ризику.

Визначення "кредитний портфель" - це група позик, наданих банком для отримання прийняттого рівня доходу та забезпечення того, щоб платоспроможність банку досягала найнижчого рівня кредитного ризику", враховує основну мету створення позики.

Отже, кредитний портфель - це група кредитних договорів та зобов'язань, які є економічно обґрунтованими та структурованими відповідно до вимог кредитної політики банківської установи та банківських наглядових органів та прийняттого рівня кредитного ризику.

Кредитний портфель, який був сформований якісно, показує результат цілеспрямованих та ефективних управлінських рішень посадовими особами, тим хто відповідає за кредитну діяльність банків. Сам процес формування кредитних портфелів дуже важливий для банків усіх типів, оскільки, хоча кредитний бізнес є найвигіднішим, він також є найбільш ризикованим.

На складанні кредитного портфеля впливають зовнішні та внутрішні фактори.

До екологічних факторів належать: нагляд держави за банківською діяльністю через закони та нормативні акти; податки та обов'язкові платежі; індекс інфляції індекс промислового виробництва та інші фактори, що характеризують економічні умови; основні процентні

ставки; валютні курси та інші внутрішні фактори: встановлюються керівництвом Політика банківських установ, що визначає процентні ставки за позиками та розподілом; облікова політика, що визначається керівництвом; політика класифікації та підготовки активів; політика участі клієнтів; оцінка ризиків позичальників; встановлення обмежень ринкового сектору; політика управління ліквідністю; політика винагород; політика розвитку банківських філій та взаємозв'язок між штаб-квартирою банку та філіями; розвиток матеріально-технічних основ банку, банківських технологій тощо.

Слід визначити, що, дивлячись на внутрішніх факторів, зовнішні фактори не залежать від діяльності банківських установ. Державна політика та економічні зміни мають прямий вплив на кредитну діяльність банківських установ (зміни законодавчої бази банківських кредитних операцій мали позитивний та негативний вплив на економічне середовище, в якому функціонують банківські установи), і опосередковано (через Вплив на банки) має значний вплив на кредитну діяльність банківської галузі (клієнтів). Внутрішні фактори - це фактори, що впливають на формування кредитних портфелів, які залежать від діяльності керівництва банківської установи та діяльності всього банку. Основними факторами, що впливають на структуру та кількість кредитних портфелів, є: розмір банку (капіталу); правила, що регулюють діяльність банку; офіційна кредитна політика банку; досвід та кваліфікація менеджера; рівень прибутковості в різних сферах інвестицій.

Важливими факторами, що впливають на структуру кредитних портфелів комерційних банків, є прийняті Національним банком України правила про кредитний бізнес та перегляд чинної законодавчої бази. Ці нормативні акти встановлюють правила регулювання та обмеження кредитних операцій банківських установ. На формування кредитного портфеля значною мірою впливає загальний стан усієї

вітчизняної банківської системи та конкурентоспроможність комерційних банків. В умовах жорсткої конкуренції банківські установи повинні підтримувати процентні ставки за позиками на певному рівні, щоб одночасно задовольняти позичальників та отримувати дохід. Тому, встановлюючи процентні ставки за позиками, керівництво повинно враховувати рівні процентних ставок конкурентів.

На формування структури кредитного портфеля комерційних банків значною мірою впливають внутрішні фактори, такі як кредитна політика, прийнята банками. Він визначає цілі, завдання та пріоритети кредитних операцій, а також визначає засоби та методи їх здійснення. По суті, кредитна політика - це документ, який визначає деталі та діяльність банківської установи. Допустимий рівень ризику; дані про інституційних клієнтів; банківські можливості; права та обов'язки працівників кредитного відділу. Кредитна політика повинна охоплювати такі основні аспекти позик: процес оформлення позик; управління кредитним бізнесом; здійснення контролю за виданими позиками; аналіз кредитних операцій; забезпечення можливих збитків, спричинених кредитним бізнесом. Якість та склад структури кредитного портфеля залежать від чіткого, детального та якісного розвитку кредитної політики банківської установи.

Працівники, залучені до банківських кредитних операцій, відіграють важливу роль у формуванні кредитних портфелів. Область їхнього досвіду, досвід роботи та рівень кваліфікації вплинуть на якість та склад кредитного портфеля. Рівень прибутковості завжди супроводжується певним ступенем ризику. Ці фактори можуть зменшити або збільшити розмір кредитного портфеля банку. Якщо дохідність різних видів активів банку майже однакова, пріоритет надається активу з найменшим ризиком. У свою чергу, норма прибутку залежить від строку позики та процентної ставки за позикою. Найбільші втрати в галузі кредитного бізнесу пов'язані з ризиком непогашення

позик. Уникнути ризиків неможливо, але визначення рівня ризику та спроба мінімізації та контролю на всіх етапах позики є пріоритетом для професіоналів, які формують та контролюють банківські кредитні портфелі.

Вирішальним внутрішнім фактором, що впливає на формування структури кредитного портфеля банку, є ринковий сектор, що обслуговується банком. Відповідно до напрямку розвитку банку, цілей та завдань вибирайте вид позики. Відповідно до факторів, що впливають на формування та коригування кредитних портфелів, комерційні банки повинні постійно контролювати, аналізувати та реагувати на їх зміни. Безпека не тільки призводить до кредитних операцій, але і негативно позначається на діяльності всієї банківської установи.

За тих самих умов керівництво банку намагалося видавати позику з найбільшим доходом під час формування кредитного портфеля. Розмір доходу від кожного кредитного бізнесу залежить від процентної ставки, строку запозичених коштів та системи нарахування процентних ставок. Однак, визначаючи прибутковість кредитного бізнесу, слід не лише звертати увагу на дохід, але й на вартість позик, а також дивитися за рівнем кредитного ризику.

Створюючи власний кредитний портфель, позикодавці також повинні пам'ятати, що, враховуючи зростаючий ризик портфеля, збільшення кількості позичальників та збільшення кількості позик, які можуть отримати більший очікуваний дохід, є як позитивним, так і негативним. Оцінка та пошук шляхів зменшення та контролю кредитного ризику є ключовими завданнями у процесі формування кредитного портфеля комерційного банку. Пріоритетність формування інвестиційного портфеля зумовлена визначенням галузей з меншими ризиками щодо середніх ризиків та галузей, де банки можуть отримувати вищу віддачу від позик та професійного фінансування.

Початковим елементом управління кредитним портфелем

банківських установ є принцип формування портфеля. Принципи створення кредитних портфелів - це основні правила, вихідні пункти та умови, які відображають прийнятні об'єктивні закони та закони, що спрямовують комерційні банки на формування своїх кредитних портфелів.

Такі правила та норми залежать від характеру кредитного портфеля та соціальних умов, що формують кредитний портфель. Принципи створення кредитного портфеля комерційного банку можна розділити на загальність та особливість.

Усі комерційні банки можуть дотримуватися загальних принципів при формуванні своїх кредитних портфелів. Спеціальні принципи індивідуальні для кожного банку і можуть дещо відрізнитися залежно від цілей та конкретних обставин банківської установи.

При встановленні кредитного портфеля відповідно до принципу законності, Банківські установи повинні дотримуватися національних законів та нормативних актів, а також норм, встановлених Національним банком України.

Виконання вимог цього принципу сприятиме порядку та послідовності управління кредитним портфелем та уникнути непорозумінь з національними банками та правоохоронними органами. Для того, щоб вчасно виявити екологічні тенденції, які можуть мати позитивні та негативні наслідки для якості кредитного портфеля, відстежувати ці змінні структури та контролювати та коригувати зміни в цих моделях, банки повинні дотримуватися наукових принципів. У кризові періоди цей принцип, дуже важливий для всіх комерційних банків країни, оскільки для подолання складних фінансових умов необхідно знайти нові та додаткові методи вдосконалення управління кредитним бізнесом.

Принцип систематизації передбачає тісно пов'язані між собою дії, що здійснюються в одному напрямку різними підрозділами банківської

установи. Цей принцип передбачає різні дії в загальному цільовому плані.

У цьому плані різні відділи банківської установи мають свої завдання як взаємопов'язані елементи і відіграють позицію та роль у формуванні кредитного портфеля. У процесі формування кредитного портфеля план забезпечення збільшення або зменшення деяких обсягів кредитного бізнесу з метою покращення показників якості та досягати певні цілі банківської установи показує принципи плану. За сучасних обставин банківським установам важко прогнозувати та планувати майбутнє своєї кредитної діяльності, однак необхідно намагатися поставити реалістичні цілі та завдання та прорахувати можливі варіанти економічних умов країни, оскільки план допомагає поступово досягнення цілей. Принцип конкретності полягає в тому, що необхідно вивчити конкретні параметри, напрямки та етапи побудови кредитного портфеля комерційних банків, проаналізувати його ефективність за конкретних обставин, порівняти з відповідними законами та надати висновки та пропозиції щодо практичного застосування. Цей принцип передбачає систематичне виконання аналітичної діяльності.

Для комерційних банків за нинішніх умов, щоб зберегти конкурентоспроможність ринку та зробити їх конкурентоспроможними, дуже важливо проаналізувати їх загальну діяльність, особливо управління кредитним бізнесом. Своєчасне реагування на негативні зміни сприяє стабільній роботі банківських установ.

Кожен банк веде свою діяльність для отримання доходу. Створюючи кредитний портфель, банківські установи проаналізують і знайдуть найбільш прийнятні умови для надання позик, які можуть не тільки забезпечити їм повернення позик, але й забезпечити якомога більший дохід при прийнятному рівні ризику.

Принцип ліквідності також відіграє важливу роль у побудові кредитних портфелів. В контексті подолання світової фінансової кризи

важливість цього принципу для українських банків є особливо переконливою.

Під ліквідністю розуміється здатність повністю забезпечити себе в найкоротші терміни, коли відбувається непередбачена подія. Основними причинами, які можуть спричинити вимоги до ліквідності, є:

- Клієнти знімають великі суми депозитних коштів зі своїх рахунків;

- Керівництво банку вирішило задовольнити високий попит на заявки на позики;

- Потрібно терміново повертати позики, отримані банківськими установами, платити бюджети або виплачувати дивіденди акціонерам.

- Принцип мінімізації ризиків передбачає, що формування та коригування кредитних портфелів повинні враховувати всі можливі банківські ризики, які можуть негативно вплинути на структуру банку.

У свою чергу, спеціальні принципи формування портфелів позик комерційних банків поділяються на такі підгрупи: принципи створення системи управління кредитним портфелем (рівні; функції; принципи географічного та відомчого розташування та принципи контролю); принципи, що визначають ефективність процесу управління кредитним портфелем.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1. Аналіз структури та динаміки кредитного портфеля банку

Дослідження кредитного портфеля вітчизняного комерційного банку передбачає здійснення оцінки структури та динаміки наданих грошових позик банком. Ретельно проведений аналіз динаміки та структури портфеля кредитів дає повне уявлення про слабкі та сильні сторони проведення кредитної політики банку, розкриває нові перспективні напрямки проведення кредитної діяльності.

Обсяги кредитних портфелів банку у динаміці по роках наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Зміни обсягів кредитних портфелів банку

Дата	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Обсяг кредитного портфеля банку, млн. грн.	2748,9	4433,8	7182,1	10676,8	10698,4	11615,5	12782,1

У динаміці за останні роки галузева структура кредитного портфеля банку представлена в табл. 2.2.

За останні роки банк збільшив кредитування громадського харчування та торгівлі, сільського господарства й інших видів галузей. Банк припинив кредитування розробок і досліджень мистецтва та культури. Продовжує кредитування харчової промисловості та транспортної галузі. Зменшилися сегменти наданих кредитів у хімічну та нафтохімічну обробку, машинобудування і металообробку.

Таблиця 2.2

Галузева структура кредитного портфеля

№	Види галузей	2006	2015	2016	2017	2018	2019
1.	Торгівля і громадське харчування	19,9	18,6	21,4	18,3	22,9	11,7
2.	Машинобудування і металообробка	16,1	16,6	15,9	15,0	16,1	11,38
3.	Хімічна і нафтохімічна обробка	11,4	12,7	17,2	14,9	15,2	12,4
4.	Харчова промисловість	18,7	18,5	18,9	15,7	20,6	13,48
5.	Чорна і кольорова металургія	10,9	5,7	5,1	6,4	5,4	3,4
6.	Енергетична промисловість	6,5	7,1	6,0	7,9	6,8	2,6
7.	Дослідження і розробки	6,7	6,2	-	-	-	-
8.	Фармацевтична промисловість	-	4,2	3,3	6,3	5,1	4,3
9.	Послуги зв'язку	3,9	-	-	3,2	-	3,64
10.	Освіта	-	-	2,9	3,4	-	-
11.	Інші види галузей	5,9	10,4	9,3	8,9	7,9	37,09

"Загалом з метою підвищення ефективності кредитного портфеля, основна увага була зосереджена на використанні оптимальних індивідуальних стратегій роботи з проблемними позичальниками, в тому числі економічно обгрунтованої реструктуризації або пролонгації

існуючої заборгованості. З цією метою банками було вжито заходів, спрямованих на підвищення оперативності прийняття рішень: суттєво опрацьовано нормативну базу, налагоджено зворотній зв'язок, що надає змогу покращувати якість аналізу і прийняття рішень за новими кредитними угодами, створено спеціальний підрозділ по роботі з проблемною заборгованістю" [10, С. 91].

Проаналізувавши структуру і динаміку кредитного портфеля банку, можна зазначити, що кредитування банком здійснюється поступово.

2.2. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфеля

Проблема мінімізації кредитного ризику комерційних банків при кредитній діяльності не тільки тісно пов'язана з самим банком, але і тісно пов'язана з розвитком всієї економіки. Мінімізуючи ризик, банківські установи зменшили кількість проблемних позик у структурі кредитного портфеля, що позитивно вплинуло на їх діяльність.

Ризик несплати боргів банківських установ залежить від зменшення виробництва або попиту на продукцію в певній галузі; ризику балансу пропозиції через невиконання договірних зобов'язань з будь-якої причини; ризики (як правило, термінологічні), пов'язані з перетворення типу ресурсу та ризик непереборної сили.

Основною, підставою для нагляду за кредитним ризиком є встановлення певного співвідношення між сумою позики та власним капіталом банківської установи, тобто встановлення резервної спроможності банку для компенсації збитків, які позичальник може спричинити, коли збанкрутує.

Кожен тип управління банківським ризиком характеризується своїми інструментами та має певні функції, які необхідно розглянути та

ретельно проаналізувати. Повністю уникнути ризиків у банківській практиці неможливо, але необхідно мінімізувати ризики.

Мінімізація банківських ризиків може бути досягнута за допомогою таких методів: диверсифікація позик; страхування кредиту; введення прав на заставу; контроль кредитоспроможності позичальника; забезпечення достатньої ліквідності; хеджування валютних операцій; розрахунок максимально можливої суми позики, наданої позичальнику .

Найдешевший та найпростіший спосіб зменшити ризик кредитного портфеля - це диверсифікувати кредитний портфель. Адекватну диверсифікацію кредитних портфелів можна забезпечити такими методами: застосування різних видів процентних ставок та методів нарахування та погашення процентних ставок за кредитами; диверсифікація позичальників (шляхом встановлення лімітів для всіх кредиторів певної групи); диверсифікація виплат за кредитами; кредитний портфель диверсифікація; нормування кредитів (тобто визначення ліміту позик для одного кредитора або категорії кредитора на основі фінансового стану; встановлення жорстких або гнучких лімітів позик щодо умов, суми, типу процентної ставки чи інших умов позики).

Існує багато способів зменшити ступінь ризику, але існують найпоширеніші та найпоширеніші методи оптимізації ступеня ризику в банківській галузі. Вони поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні методи зменшення ступеня ризику включають: розподіл ризиків; зовнішнє страхування; використання похідних продуктів, обмежене внутрішніми, диверсифікованими; створення резервів або запасів; доступ до іншої інформації.

Аналіз якості кредитного портфеля передбачає зменшення кредитних втрат на загальному рівні кредитного портфеля, а також зменшення кредитного ризику кожної окремої позиції. Класифікація кредитних портфелів за якістю дозволяє розрізнити ступінь контролю кожної категорії, а контроль надання та використання позик

враховуватиме постійний процес відстеження фінансового стану позичальника, кредитоспроможності та використання позики у всьому кредитному договорі.

Найбільше кредитів банки втратили за рахунок внутрішніх факторів - дві третини, а за рахунок зовнішніх факторів - лише одну третину. Світовий банк надає інформацію про відсоток факторів, які змушують банківські установи зазнавати збитків у кредитних операціях.

Основною причиною проблем управління кредитним ризиком у діяльності банків є: децентралізація або надмірна централізація; відповідальна особа кредитного відділу; дефекти у документах кредитної політики банківської установи або взагалі відсутні такі документи; недостатній контроль кредитного процесу; недостовірні інформація про позичальника; помилки в обліку позики; відсутність контролю за цільове використання позики; недостатнє обмеження концентрації ризиків, таких як кредитні портфелі.

Мінімізація банківських ризиків, особливо кредитних, може покращити якість кредитних портфелів, підвищуючи тим самим ефективність управління банками та покращуючи функції комерційних банків.

"Тому одним із напрямків ефективного управління банківськими ризиками є їх оцінка та аналіз, що вимагає визначення основних методів та стандартів. Оцінка ризику активних операцій включає не лише комплексну оцінку кожного позичальника, тобто оцінку застави, кредитний аналіз та аналіз проектів, що вимагає фінансування, не тільки вивчення його репутації, але й вивчення загального ризику кредитного портфеля банку" [13, С. 18].

Система, тобто її диверсифікація, рівень забезпечення та ефективність цінової політики. З метою зменшення кредитного ризику банківські установи формують страхові резерви. Однак механізм формування ініціативного резервного фонду потребує вдосконалення.

Перш за все, слід звернути увагу на механізм класифікації банківської дебіторської заборгованості. Під час погашення контрактної заборгованості та за відсутності поточних способів погашення банківські установи зловживали недоліками нормативної бази та не встановили належним чином резерви для ризику. Цю ситуацію можна краще змінити за допомогою таких коригувань: використання іноземного досвіду в механізмі класифікації простроченої дебіторської заборгованості та переважного відбору таких показників, як середньомісячний дохід поточного рахунку організації у класифікації позик. Ці зміни допоможуть зменшити банківські ризики та поліпшити якість активів.

Банківські установи також повинні звертати увагу на внутрішні фактори. У кредитній діяльності спостерігаються негативні наслідки. Я маю кваліфікацію і суворо контролює роботу цих відділів. Для того, щоб зменшити ризик під час кредитної операції, дуже важливо розмежовувати функції менеджера при розробці кредиту та подальшій підтримці. Це допоможе більш об'єктивно оцінити фінансове становище позикодавця.

На практиці кожен комерційний банк повинен поєднувати власний досвід та робочі характеристики, щоб використовувати свої технології, методи та інструменти для управління ризиками. Іншими словами, у банківській практиці не існує єдиного стандарту управління ризиками, який може застосовуватися з однаковою ефективністю у всіх банківських установах.

Західноєвропейські банківські установи почали приділяти пильну увагу створенню та застосуванню нових та більш ефективних інформаційних технологій для контролю та оцінки банківських ризиків. Це обумовлюється, головним чином, з тим, що банки сильно залежать від електронних операцій. Велика кількість інформації та брак часу на обробку спонукали банківські установи знайти більш зручні та

ефективні способи пошуку необхідних даних для прийняття вірного рішення при наданні банківських кредитних послуг. У свою чергу, чим надійніша інформація, яка надходить вчасно, тим більша ймовірність повернення позики та відсотків. Однак використання нових технологій може зіграти подвійну роль на фінансовому ринку. По-перше, нові технології можуть допомогти покращити моніторинг кредитних операцій та мінімізувати ризики в певних операціях. По-друге, розвиток кожної нової технології може спричинити дефекти та помилки, що може спричинити значні фінансові втрати та навіть вплинути на імідж банківських установ. Завдяки бурхливому розвитку банківських технологій у галузі кредитних операцій, здатність менеджерів ризику оволодіти впровадженню інформаційною технологією є особливо важливою. Досвід технічних та стратегічних команд, сформованих провідними банківськими установами США, показує, що економісти або фінансисти раніше працювали менеджерами з управління ризиками, оскільки фінансовий аспект в основному стосується операційного ризику. Останнім часом через такі проблеми, як безперервність бізнес-процесів, інформаційна безпека, ризики транзакцій (тобто ризики, не пов'язані старими економічними принципами та методами), більшість банкірів не встигають за розвитком нових технологій, пов'язаних з проблемами ризику.

При здійсненні управління кредитним ризиком потрібна систематична робота, що включає:

- Визначити рівень кредитного ризику;
- Аналізувати та оцінювати такі ризики;
- Вибір методів, методів та засобів управління кредитним ризиком;
- Впровадити на практиці низку вибраних технологій, методів та методів управління кредитним ризиком;
- Підсумуйте ефективність впроваджених методів та систем управління та знайдіть нові способи зменшення кредитного ризику.

Кожен виданий кредит більш-менш ризикує бути непогашеним. Перед наданням позик клієнтам банківські установи самостійно визначають ризики кредитних операцій. На першому етапі процесу управління кредитним ризиком важливо відстежувати, які внутрішні та зовнішні фактори можуть вплинути на його зростання та як це впливає на якість кредитного портфеля комерційного банку.

Наступним кроком є вибір методів, методів та засобів управління та впровадження кредитного ризику на практиці банківських установ. Система управління кредитним ризиком може складатися з таких технологій: прийняття, запобігання, передача та зменшення ризику. Завершальним етапом є моніторинг процесу управління кредитним ризиком. На основі результатів, отриманих шляхом впровадження нових методів та систем управління, вони визначили їх ефективність та чи слід їх використовувати у майбутній роботі. Крім того, триває поточна робота з управління з метою пошуку нових шляхів зменшення кредитного ризику. При наданні кредитів клієнтам найпоширеніші помилки негативно відображаються на рівні кредитного ризику. Це помилки: поверхневий аналіз статусу позичальника (їх репутації); відсутність обмежень щодо концентрації ризику в кредитному портфелі; надмірна концентрація або розпорошеність управління кредитним відділом; недостатній аналіз ризиків кредитного договору; завищена вартість іпотечного кредиту; неповний кредит сертифікаційні документи; відсутність або неадекватний контроль за використанням кредиту; низький рівень контролю та перегляду в процесі кредитування.

Банківські установи, які орієнтуються на споживчі позики, почали активно збільшувати позики. Цю ситуацію також можна побачити двояко. Так з одного боку, цей банківський процес є позитивним: він розширює місткість ринку та стимулює попит на позики домогосподарствам. З іншого боку, збільшення ризику портфелів банківських позик є негативним. Втрати, спричинені необґрунтованими

ризиками, можуть призвести до фінансових втрат та банкрутства.

Однак, попри підвищений ризик споживчих позик, структура кредитного портфеля збільшила кількість позик населенню. В Україні, наперекір відновлення споживчих позик (темп зростання валового кредиту становить 5% на місяць), ця частка недостатньо велика у порівнянні з деякими країнами. У деяких банках, за винятком іпотечних позик, частка простроченої заборгованості в споживчих кредитах перевищила 10% від загальної суми боргу. Така ситуація свідчить про порушення оптимального співвідношення між прибутковістю та операційним ризиком. Однією з найважливіших сфер управління кредитним ризиком є резерви для компенсації цих ризиків. Практика довела, що в кожній країні існують різні варіанти вирішення цієї ситуації. Якщо страхові резерви формуються в обов'язковому порядку відповідно до норм Центрального національного банку в Україні та Росії, то жорстких вимог щодо встановлення резервів безнадійної заборгованості за позиками в Європейському Союзі немає. У Іспанії та Польщі банки самі вирішують, скільки резервів виділити на всі ризикові позики. Наприклад, у Польщі банківські установи створили резерв, який охоплює 65% від загальної суми проблемних позик. Кожна банківська установа має свою політику і самостійно приймає рішення про створення страхового резерву для погашення простроченої заборгованості. У періоди економічного зростання банківські установи мають тенденцію до збільшення частки довгострокових позик у своїх кредитних портфелях. Результати аналізу показують, що загалом на рівні банківської системи України середньорічний темп приросту довгострокових позик за останні роки становить 80%, тоді як середньорічний темп приросту всього кредитного портфеля становить близько 50%. У першому кварталі 2016 року довгострокові позики продовжували швидко зростати: абсолютний приріст довгострокових позик був у 2,4 вищим, ніж короткострокових. Враховуючи економічний

розвиток країни, така ситуація є позитивною, але у разі економічного спаду довгострокові позики відразу стануть проблематичною категорією позик. Тому експертам банківських установ потрібно контролювати економічні умови та проводити ретельний аналіз ключових макроекономічних показників, щоб передбачити терміни економічного спаду та відповідно реагувати на зменшення втрат довгострокових позик. Подібним чином, у цьому випадку напрям зменшення кредитного ризику полягає у формуванні та підтримці вторинного резерву ліквідності на належному рівні, який забезпечує можливості для втрат позик і може бути використаний як джерело ліквідності. Для того, щоб мінімізувати кредитний ризик, необхідно розглянути основні сфери, де кредитний ризик можна зменшити. Один із цих напрямків може бути створений та впроваджений у практику рейтингової оцінки (за різними балами) платоспроможності будь-якого позичальника. Аналізуючи основні тенденції вдосконалення управління кредитним ризиком іноземних банківських установ, слід пам'ятати, що це найважливіший фактор, що визначає якість інвестиційного портфеля. Під час кредитних операцій з фізичними особами особливу увагу слід приділяти управлінню ризиками. Роздрібні позики вимагають постійного нагляду за діяльністю банківських та державних установ, а співпраця з приватними особами та фінансовими установами має більшу гнучкість і може швидко реагувати на будь-які зміни в навколишньому середовищі. Роль банківських установ зростає перед цілою країною та перед кожним клієнтом. Сьогодні актуальним питанням для українських банківських установ є запровадження більш ефективної системи управління кредитним ризиком. Кожна банківська установа вирішує, як побудувати таку систему. Банки, що мають достатньо коштів для придбання та впровадження присутніх іноземних систем, адаптували їх до внутрішнього ринку. Однак малі та середні банківські установи самостійно створюють процедури управління банківським ризиком,

включаючи системи управління кредитним ризиком. Розробка та впровадження нової системи оцінки ризиків сприятиме ефективному управлінню ризиками. У цій системі буде створено бібліотеку програмного забезпечення для отримання та обробки всієї кредитної, місцевої та бухгалтерської інформації, яка показуватиме ринок, кредит та операційну систему банківської системи. ризик в цілому. За нинішніх обставин цього важко досягти, але в довгостроковій перспективі впровадження значно полегшить роботу з управління кредитним ризиком, а й значно сприятиме роботі інших видів банківських ризиків. Світова фінансова криза також виявила основні проблеми банківської кредитної діяльності та необхідність вжиття ефективних заходів для зменшення ризиків шляхом вдосконалення резервної системи. До кризи банківські установи створили кредитний портфель і вважали ризик незначним, однак, коли сталася несприятлива подія, кредитний портфель став ризикованим, а активний бізнес не мав достатніх резервів і потребував термінового заповнення. Як зазначалося вище, систему резервування банківських установ України потрібно модернізувати. Введення антициклічних резервів може зменшити обсяг резервів протягом періоду збільшення позик та періоду зменшення позик відповідно, зменшити обсяг резервів, що зменшить тягар фінансових результатів. Ці заходи допоможуть зменшити кредитний ризик та поліпшити якість кредитних портфелів українських банків.

Тому слід зазначити, що в цілому сучасний стан управління кредитним портфелем комерційних банків та з точки зору зниження рівня кредитного ризику в Україні характеризується використанням часткових методів на практиці для його мінімізації.

Це призводить до того, що деякі фактори, які можуть так чи інакше впливати на рівень ризику та якість кредитного портфеля, не враховуються. Як результат, банківські установи мають фінансові збитки, втрати ліквідності тощо. Тому комерційним банківським

установам потрібно сформулювати та впровадити чітку політику оцінки та мінімізації кредитного ризику, щоб забезпечити, щоб фактори, що впливають на рівень кредитного ризику, враховувались у найбільшій мірі.

ВИСНОВКИ

Дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. Значну частку в структурі активних операцій вітчизняних банків посідає банківське кредитування, а відтак воно є пріоритетним напрямом діяльності вітчизняних банків.

2. Кредитний портфель трактується як структурована сукупності економічно обґрунтованих кредитних зобов'язань і угод, сформованих відповідно до сучасних вимог кредитної політики комерційного банку та прийнятного рівня кредитного ризику.

3. Організація реалізації та формування кредитної політики комерційного банку засновується на функціональному розмежуванні посадових обов'язків персоналу кредитних відділів банку.

4. Для своєчасного визначення негативних змін в діяльності позичальників банку та вчасного вживання відповідних банківських заходів, потрібне ефективне проведення кредитного моніторингу.

Загалом, ефективна та якісна кредитна політика комерційного банку дозволяє йому підтримувати показники своєї комерційної діяльності на високому рівні, вчасно реагувати на негативні зміни показників кредитування, зміцнювати фінансову стійкість та обмежувати обсяги банківського кредитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багров В.П. Економічний аналіз: К.: Центр навчальної літератури, 2006.156с.
2. Буковинський С.А. Фінансова криза в Україні: Фінансова вплив на розвиток економіки та деякі заходи з досягнення фінансової стабілізації. Фінанси України. 2018. №11. С. 10-30.
3. Васюренко О.В. Банківський менеджмент. К.: Академія, 2001. 320с.
4. Версаль Н.І. Теорія кредиту. К.: Києво-Могилянська академія, 2015. 483с.
5. Вовчак О.Д. Кредит і банківська справа. К.: Знання, 2016. 564 с.
6. Герасимович А.М. Аналіз діяльності комерційного банку. Житомир: ПП "Рута", 2018. 384с.
7. Грабовецький Б. Економічний аналіз. К.: Центр навчальної літератури, 2009.256с.
8. Гриценко О. Гроші та грошово-кредитна політика. К.: Основа, 2016. 105с.
9. Гузов К.О. Ліквідність банків. Гроші та кредит, 2018. 495с.
10. Івахненко В.М. Економічний аналіз. К.: Знання, 2003. 206с.
11. Кириченко О. Банківський менеджмент. К.: ОСНОВА, 2003. 671с.
12. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства. К.: ЦУЛ, 2009. 284с.
13. Кожанова Є. Економічний аналіз. Харків: ВД "ІНЖЕК", 2005. 340с.
14. Масленченков Ю.С. Фінансовий менеджмент банку. К.: ДАНА, 2003. 399 с.
15. Мохненко А.С. Аналіз ефективності функціонування підприємств продовольчої сфери / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І.

Протосвіцька // Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: колективна монографія; за ред. Л.О. Мармуль. – Херсон: Айлант, 2019. – С. 223-235.

16. Мохненко А.С. Економічна сутність конкуренції і конкурентоспроможності / А.С. Мохненко // Таврійський науковий вісник. – Херсон, 2010. – № 68. – С. 165-171.

17. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія; за ред. Шарко М.В. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

18. Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств агропромислового сектору економіки / А.С. Мохненко // Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки: монографія; за ред. Л.О. Мармуль. – Херсон: Айлант, 2018. – С. 158-167.

19. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія; за ред. Л.О. Мармуль. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

20. Мохненко А.С. Стратегія розвитку регіонального газотранспортного підприємства / А.С. Мохненко, К.В. Мельникова, О.М. Федорчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2018. – № 32. – С. 91-94.

21. Мохненко А.С. Управління конкурентоспроможністю підприємства на основі застосування системного підходу / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту – Черкаси, 2018. – № 2 (25). – С. 13-25.

22. Мохненко А.С. Формування системи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності газотранспортного підприємства / А.С. Мохненко // Структурна модернізація економіки: прогностичні сценарії та перспективи розвитку регіону: монографія; за ред. проф. Шарко М.В. – Херсон: ПП "Вишемирський", 2018. – С. 276-284.

23. Mokhnenko A. Software economy as a vector of management of innovative infrastructure of the region / A. Mokhnenko, O. Fedorchuk, K. Melnikova // Вісник Хмельницького національного університету. Серія "Економічні науки". – Хмельницький, 2019. – № 5. – С. 7-10.

24. Mokhnenko A. Concept of sustainable development of the food sector enterprises in the competitive environment / A. Mokhnenko, O. Fedorchuk, O. Protosivitska // Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: monograph; edited by Khudolei V., Ponomarenko T. – Prague: OKTAN PRINT s.r.o., 2019. – С. 123-141.

25. Mokhnenko A. Integration of the supply chain management and development of the marketing system / I.Perevozova, L.Horal, A.Mokhnenko, N.Hrechanyk, A.Ustenko, O.Malyuka, L.Mykhailyshyn // International Journal of Supply Chain Management. – 2020. – № 9. – Issue 3. – P. 496-507.

26. Mokhnenko A. Mathematical-Logistic Model of Integrated Production Structure of Food Production / A.Mokhnenko, V.Babenko, O.Naumov, I.Perevozova, O.Fedorchuk // CEUR Workshop Proceedings, 2020, Volume 2732, P. 446-454.

27. Нікітін А.В. Маркетинг у банку. К.: КНЕУ, 2001. 170с.

28. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку. К.: КНЕУ,

2004. 468 с.

29. Романенко О. Р. Фінанси. К. ЦНЛ, 2006. 312с.

30. Філімоненко О.С. Фінанси підприємств. К.: Ельга, 2013. 360с.

31. Хачатурян С. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація. Фінанси України. 2010. № 4. С. 77-81.

32. Шевченко Л.С. Конкурентне управління. К.: Еспада, 2010. 198с.